

ÖZ ETKİNLİK ÖLÇEĞİ'NİN PSİKOMETRİK ÖZELLİKLERİ - II

İlknur ÖZALP TÜRETGEN¹, Sevim CESUR²

¹İstanbul Üniversitesi, Psikoloji Bölümü Uygulamalı Psikoloji Anabilim Dalı, Yardımcı Doçent Dr.

²İstanbul Üniversitesi, Psikoloji Bölümü Sosyal Psikoloji Anabilim Dalı, Yardımcı Doçent Dr.

THE PSYCHOMETRIC TRAITS OF SELF-EFFICACY SCALE – II

Abstract: The aim of this study is again to test the psychometric properties of the Self-Efficacy scale which was adapted to Turkish culture more comprehensively [1,2]. In the first step of this three phased study, a sample including 457 university students was used. In the second step, 90 of these respondents were tested again after a month period to calculate test-retest reliability. In the last step of the study, by adding the data of this study and the previous one [2] (totally 769 respondents), it was aimed to reach the final findings related to the scale. Findings suggest that the last version of the scale which includes 19 items and three factors is a valid and reliable scale.

Keywords: Self-Efficacy, Self-Efficacy Scale, Validity, Reliability.

ÖZ ETKİNLİK ÖLÇEĞİ'NİN PSİKOMETRİK ÖZELLİKLERİ - II

Özet: Bu çalışmanın amacı, Özalp Türetgen ve Cesur tarafından Türk kültürüne uyarlanmış olan [1,2] Öz Etkinlik Ölçeği'nin psikometrik özelliklerinin daha kapsamlı şekilde yeniden sınanmasıdır. Üç aşamalı olan bu çalışmanın ilk kısmında, 457 üniversite öğrencisinden oluşan bir örneklem grubu üzerinde uygulamalar yapılmıştır. Araştırmanın ikinci kısmında, test-tekrar test güvenilirliğini saptayabilmek amacıyla, ölçek bu katılımcıların bir kısmına (90 katılımcı) bir ay arayla tekrar verilmiştir. Çalışmanın son kısmında ise, bu ve daha önceki çalışmanın [2] verileri birleştirilerek (toplamda 769 katılımcı), daha büyük bir örneklem üzerinden ölçeğe dair son bulgulara ulaşılması amaçlanmıştır. Bulgular ölçeğin 19 maddeden ve üç faktörden oluşan son halinin geçerli ve güvenilir olduğuna işaret etmektedir. Ölçek, klinik uygulamalarda ve bilimsel araştırmalarda kullanılabilir bir ölçek halini almıştır.

Anahtar Kelimeler: Öz Etkinlik, Öz Etkinlik Ölçeği, Geçerlik, Güvenirlilik.

I. GİRİŞ

Bandura'nın sosyal öğrenme teorisine göre öz etkinlik (self-efficacy), bireyin belirli davranışları sergileyebilme konusundaki inancıdır ve kendisine attığı bütün önemli başarı ve başarısızlıkların bir toplamı olarak zaman içinde şekillenir [3]. Başka bir deyişle, öz etkinlik, kişinin belirli sonuçlara neden olacak davranışları başarılı bir şekilde yapabileceğine dair beklentisidir. Dolayısıyla da bu beklentinin yönü ve derecesi bireylerin psikolojik tedavilerden faydalanma oranlarını [4-6], çalışma yaşamı [7-11] veya spor alanlarındaki performanslarını [12] etkilemektedir.

Bandura öz etkinliği duruma özel olarak tanımlarken, Shelton [3] ve Sherer, Maddux, Mercandante, Prentice-Dunn, Jacobs ve Rogers ise belirli alanlarla sınırlandırmayıp yaşamın geneliyle bağlantılı bir kavram olarak tarif etmişlerdir [13]. Bandura'ya göre, kişi yaşamın belirli bir alanında kendini etkin hissedebilirken başka bir alanında hissettiği etkinlik derecesi aynı olmayabilir. Bahsedilen diğer araştırmacılar ise genel öz etkinliği bir kişilik özelliği olarak ele almışlardır.

Sherer ve diğ. kişilik özelliği olarak ele aldıkları öz etkinliği ölçmeye yönelik bir ölçek geliştirmişlerdir [13]. Ölçek maddeleri hazırlanırken, sosyal ve görevle ilgili durumlardaki davranışı başlatma istekliliği, davranışı tamamlama konusunda çabayı sürdürme ve zorluklar karşısında dayanıklılık alanları üzerinde durulmuştur. Yazılan 36 madde faktör analizi sonucunda 23'e düşmüş ve "Genel Öz Etkinlik" ve "Sosyal Öz Etkinlik" olmak üzere iki faktör ortaya çıkmıştır. Bu faktörlerin iç tutarlılık katsayıları sırasıyla .86 ve .71 olarak bulunmuştur.

Sherer ve diğ. geçerlik incelemesi olarak, ölçeğin kontrol odağı, kişisel kontrol, sosyal arzu edilirlilik, ego gücü, kişilerarası yetkinlik ve kendilik değeri ile olan ilişkilerini de analiz etmişler ve ölçeğin yapı geçerliğine yönelik kanıtlar bulmuşlardır [13]. Daha sonra Sherer ve Adams da çalışmalarında, öz etkinliğin atılganlık ve erkeksilik cinsiyet rolü ile ilişkili olduğunu göstermişlerdir [14]. Tüm bu sonuçlar öz etkinlik ölçeğinin psikometrik olarak güçlü özelliklere sahip olduğunun kanıtı olarak değerlendirilebilir.

Terapi, sağlık, okul başarısı, liderlik, çalışma hayatı gibi alanlarda yürütülecek araştırmalar için etkin bir veri toplama aracı olarak kullanılabilir olan bu ölçek, Cesur ve Özalp Türetgen tarafından dilimize uyarlanmıştır [1]. Ölçeğin bazı psikometrik özelliklerini değerlendirmek üzere, 267 beyaz yakalı çalışan üzerinde bir ön çalışma yapılmıştır [2]. Madde analizi bulgularına dayanarak bir maddenin ölçekten çıkartılması sonrasında hesaplanan Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .84 olarak saptanmıştır. Ölçeğin yapı geçerliliği için yapılan faktör analizi sonucunda 19 maddeden oluşan üç faktörlü bir yapı ortaya çıkmıştır. Bu faktörler, “Zorluklara Atılma - Mücadele”, “İşe Başlama - Tamamlama” ve “Sosyal Etkinlik” olarak isimlendirilmiştir. Ölçek, alt boyutlarıyla ve tüm boyutlar da birbiriyle olumlu yönde ve anlamlı düzeyde ilişkili bulunmuştur. Ayrıca, ölçeğin ve alt boyutlarının kontrol odağı, atılganlık ve nörotiklik ile arasındaki ilişki incelenmiş ve beklendiği üzere, ölçeğin atılganlıkla olan ilişkisinin pozitif, dış kontrol odağı ve nörotiklik yapılarıyla olan ilişkisinin ise negatif yönde olduğu görülmüştür.

Bu çalışmanın amacı, yukarıda da bahsedildiği üzere, Türkçe’ye kazandırılmış ve bazı psikometrik özellikleri sınanmış olan bu ölçeği [2], farklı özelliklere sahip daha büyük bir örnekleme de tekrar sınamaktır. Ayrıca, önceki çalışmada yapılmamış olan test-tekrar test güvenilirlik çalışması da ilave edilmiştir. Geçerlik için ise ölçeğin farklı bir yapıyla olan ilişkisinin de incelenmesi hedeflenmiştir. Son olarak, daha öncekiyle bu çalışmanın verilerini birleştirerek ölçeğe dair norm değerlerine erişmek bu çalışmanın bir diğer amacı olmuştur.

II. YÖNTEM

II.1. Katılımcılar

Bu çalışmanın örnekleminin bir kısmını önceki çalışmaya katılan farklı sektörlerde ve değişik işletmelerde görev yapan 267 beyaz yakalı çalışan oluşturmaktadır [2]. Daha sonra bu çalışmadan ayrı olarak yönetim kademesinde görev yapan 45 katılımcıdan da veri toplanmıştır. Çalışanlardan oluşan 312 kişilik bu grubun % 49.5’i kadın (yaş ortalaması= 32.1), % 50.5’i ise erkektir (yaş ortalaması= 37.3).

Bu çalışma için veri toplanan ikinci grubu, Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi ve İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi öğrencileri oluşturmaktadır. Toplam 457 kişilik bu grubun % 55,6’sını kadın (yaş ortalaması= 19.7), % 44.4’ünü ise erkekler (yaş ortalaması= 20.2) oluşturmaktadır.

Daha geniş bir örneklem elde etmek amacıyla, yukarıda bahsedilen çalışan ve öğrenci grubu bir araya getirildiğinde 769 kişiden oluşan bir örneklem grubu ortaya çıkmaktadır. Yaşları 16 ile 63 arasında değişen örneklem grubunun, yaş ortalaması 25.9 olup, %

53.2’sini kadınlar, % 46.8’ini ise erkekler oluşturmaktadır.

II.2. Veri Toplama Araçları

Öz Etkinlik Ölçeği: Bu çalışmada, Sherer ve diğ. [13] tarafından geliştirilmiş olan Öz Etkinlik Ölçeği’nin Türkçe’ye uyarlanmış formu [1] kullanılmıştır. Orijinalinde yedisi dolgu maddesi olmak üzere 30 madde bulunan ölçek, beşli Likert Tipi yanıt kategorisine sahiptir. Katılımcılardan, her bir ifadeyi okuduktan sonra “hiç katılmıyorum”dan “tamamen katılıyorum”a kadar değişen cevap kategorilerinden kendisine en uygun olanı işaretlemeleri istenir. Maddelerin puanlanmasında “hiç katılmıyorum” 1, “tamamen katılıyorum” ise 5 puan alır; yüksek puanlar yüksek öz etkinlik özelliğine işaret etmektedir. Ölçek orijinalinde “Genel Öz Etkinlik” ve “Sosyal Öz Etkinlik” olmak üzere iki boyuttan oluşmaktadır. Bu çalışmada dolgu maddeleri çıkartılarak 23 maddelik form kullanılmıştır.

Bem Cinsiyet Rollerı Envanteri: Sherer ve Adams’ın yapı geçerliliğini sınamak için kullandıkları Bem Cinsiyet Rollerı Envanteri aynı amaçla bu çalışmada da kullanılmıştır [14]. Bireylerin hangi cinsiyet rolüne sahip olduğunu değerlendirmeyi amaçlayan bu ölçek, Bem tarafından geliştirilmiş olup, Kavuncu tarafından Türkçeye uyarlanmıştır [akt.15]. Envanter 20’si kadınsılık, diğer 20’si ise erkeksilik özelliklerini temsil eden toplam 40 sıfattan oluşmaktadır. Ölçeğin cevaplandırılması için “hiç uygun değil”den, “her zaman uygun”a kadar uzanan 7’li yanıt kategorisi kullanılmıştır. Dökmen tarafından [15,16] yapılan çalışmalarda, ölçeğin psikometrik özellikleri sınanmış ve ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğunu kanıtlayan sonuçlar elde edilmiştir.

II.3. İşlem

Öz Etkinlik Ölçeği, öğrencilere dersleri sırasında, yetişkin grubuna ise çalışma ortamlarında uygulanmıştır. Bu iki farklı gruptan elde edilen veriler ayrı ayrı faktör analizine tabi tutulduğunda, ölçek için aynı faktör yapısının ortaya çıkması dolayısıyla iki örneklemin verileri birleştirilmiştir.

Ölçeğin yapı geçerliğini sınanabilmesi için öğrenci grubundan 219 katılımcıya Bem Cinsiyet Rollerı Envanteri de verilmiştir. Ayrıca test-tekrar test güvenilirliği için, Öz Etkinlik Ölçeği yine bu gruptan 90 kişiye bir ay arayla tekrar uygulanmıştır.

III. SONUÇLAR

Ölçeğin psikometrik özelliklerini değerlendirmek üzere ilk önce madde analizi yapılarak ayırt edici olmayan maddelerin elenmesi hedeflenmiştir. Bunun için maddelerin toplam puanla olan korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. Ölçekteki üç maddenin toplam puanla

olan korelasyon katsayıları .20'nin altında kalmıştır. “Kendim için önemli hedefler koyduğumda onlara nadiren ulaşıyorum”, “Başlangıçta pek de ilgili görünmeyen biriyle arkadaşlık kurmayı denerken kolaylıkla vazgeçmem” ve “Kendi kendime yetebilen bir insanımdır” şeklinde ifade edilmiş olan bu maddeler ölçekten çıkarılmıştır.

Ölçeğin yapı geçerliğine yönelik olarak faktör analizi kullanılmıştır. Örneklemin yeterliliğini değerlendirmek üzere hesaplanan KMO katsayısının (.86) oldukça yüksek ve faktör analizinin geçerliliğini sıyanan Bartlett testi sonucunun ise anlamlı (3240.610, $p= .000$) olması dolayısıyla faktör analizinin yapılabileceği

görülmüştür. Temel Bileşenler Analizi sonucunda toplam varyansın % 47'sini açıklayan ve öz değeri 1'in üzerinde olan dört temel bileşen elde edilmiştir. Ancak farklı bileşen çözümlenmeleri incelendiğinde en anlamlı yapının varyansın % 41.2'sini açıklayan üç bileşenli yapı olduğu görülmüştür. Modelleri incelerken, .40'ın üstünde kalan faktör ağırlıkları göz önüne alınmıştır. Buna göre, “Bir şeyleri yapma yeteneğim konusunda kendime fazla güvenmem” şeklinde ifade edilen bir madde, birden fazla bileşenden yüksek faktör yükü aldığı için ölçekten çıkarılmıştır. Bu madde de dışlandığında ölçekte 19 madde kalmıştır. Varimax döndürmesi sonucu elde edilen faktör yükleri Tablo.1'de verilmiştir.

Tablo.1. Ölçeğin Faktör Yapısı, Maddeleri ve Faktör Ağırlıkları

Faktör /Madde	Faktör Ağırlığı		
	1	2	3
Zorluklara Atılma-Mücadele (Öz Değer: 4.89, Varyans: % 24.4)			
9	Eğer bir şey çok karmaşık görünüyorsa denemeye bile kalkışmam. *	.71	
16	Bana zor gördüklerinde yeni şeyleri öğrenmekten kaçınıyorum. *	.67	
15	Beklenmedik problemler ortaya çıktığında onlarla pek de iyi baş edemem. *	.66	
8	Zorluklarla karşılaşmaktan kaçınıyorum. *	.64	
13	Yeni bir şey öğrenmeye çalışırken başlangıçta başarılı olamazsam, hemen vazgeçerim. *	.57	
22	Kolay vazgeçerim. *	.53	
10	İlginç ama arkadaşlık etmesi zor olan biriyle tanışırsam, arkadaşlık etme çabalarımı kısa zamanda keserim. *	.51	
23	Yaşantımda karşılaştığım sorunların çoğuyla baş edemiyor gibiyim. *	.43	
İşe Başlama-Tamamlama (Öz Değer: 1.76, Varyans: % 8.79)			
12	Bir şey yapmaya karar verdiğimde hemen üzerinde çalışmaya başlarım.	.70	
1	Plan yaptığımda, gerçekleştireceğimden eminimdir.	.63	
11	Hoşlanmadığım ancak yapmam gereken işler varsa, bitirene kadar uğraşırım.	.61	
3	Bir işi ilk seferinde yapamazsam da yapana kadar denemeye devam ederim.	.60	
6	İşleri tamamlamadan bırakırım. *	.57	
17	Başarısızlık sadece benim daha fazla çabalamamı sağlar.	.56	
2	Sorunlarımdan biri, yapmam gerektiğinde bir türlü işe girişememektir. *	.43	
Sosyal Etkinlik (Öz Değer: 1.59, Varyans: % 7.93)			
4	Yeni arkadaşlar edinmek benim için zordur. *		.76
21	Arkadaşlarımı, arkadaş edinme yeteneğim sayesinde kazandım.		.62
18	Sosyal toplantılarda kendimi pek de iyi idare edemem. *		.55
7	Tanışmak istediğim biri olursa, onun bana gelmesini beklemektense ben ona giderim. *		.47

* Tersine maddeler

Tablo.1’de de görüldüğü gibi, toplam üç boyuttan oluşan ölçeğin ilk boyutunu 8 madde oluşturmaktadır. Bu maddeler zorluklara atılma, onlarla savaşmayla ilgili olduğu için bu boyuta “Zorluklara Atılma-Mücadele” adı verilmiştir. Yedi maddenin oluşturduğu ikinci boyut “İşe Başlama-Tamamlama” olarak adlandırılmıştır. Bu boyuta yüklenen maddeler bir işe başlayıp bitirinceye kadar uğraşmayla ilgilidir. Üçüncü ve son faktör olan “Sosyal Etkinlik” dört maddeden meydana gelmektedir. Bu boyutta yer alan maddeler yeni arkadaşlıklara başlamaya ilgilidir. Ölçeğin ve alt boyutlarının iç tutarlılıkları ve kendi aralarındaki Pearson Korelasyon Katsayıları Tablo.2’de görülmektedir.

Yapı geçerliliğini belirlemeye yönelik olarak katılımcılardan 219’una Bem Cinsiyet Rollerini Envanteri de uygulanmıştır. Pearson Çarpım Momentleri Korelasyon Katsayıları hesaplandığında beklediği üzere, ölçekle Kadınsılık boyutu arasında .12 düzeyinde anlamsız, Erkeksilik boyutu ile arasında ise .50 düzeyinde anlamlı pozitif bir ilişki bulunmuştur ($p < .001$).

Ölçeğin test-tekrar test güvenilirliğini sınamak üzere ölçek katılımcıların 90’ına bir ay arayla tekrar uygulanmış ve iki ölçüm arasındaki Pearson korelasyon katsayısı .82 ($p = .00$) olarak bulunmuştur.

Ölçeğin yaş ve cinsiyet değişkenleriyle olan ilişkisi de incelenmiştir. Öz etkinlikle yaş arasında anlamlı bir korelasyon bulunamamıştır ($r = .05$, $p > .05$). Öz etkinliğin cinsiyetle olan ilişkisi t testiyle incelenmiş ve kadın ve erkeklerin bu özellik açısından farklılaşmadığı görülmüştür ($t(751) = .05$, $p > .05$). Dolayısıyla, bu değişkenler açısından norm değerleri ayrıca verilmemiştir.

Ölçek ve alt ölçeklere dair ortalama, standart sapma ve medyan değerleri Tablo.3’te sunulmuştur.

IV. TARTIŞMA

Bu çalışmanın temel amacı, bazı psikometrik özellikleri sınanmış olan Öz Etkinlik Ölçeği’nin daha geniş bir örneklemede yeniden değerlendirilmesi ve alanda kullanıma açılmak üzere ölçeğe son halinin verilmesidir [2]. Bu amaçla Özalp Türetgen ve Cesur’un araştırmasının yürütüldüğü örneklem bu çalışmada da kullanılmış, ek olarak bu çalışma için farklı bir gruptan daha veri toplanmış ve birleştirilmiş daha büyük bir örneklem üzerinde analizler gerçekleştirilmiştir [2].

Elde edilen veriler ölçeğin geçerliği ve güvenilirliği için önemli ek kanıtlar sunmaktadır. Analizlerde öncelikle maddelerin ölçekle gösterdiği ilişki ve bütünlük incelenmiştir. Madde-toplam puan korelasyonları, maddelerden üçünün ölçeğin bütünüyle zayıf ilişkiler sergilediğini göstermiş ve bu nedenle bu maddeler ölçekten çıkartılmıştır.

Ölçeğin yapısını incelemeye yönelik olarak, kalan 20 madde ile gerçekleştirilen faktör analizinde, Varimax rotasyonu ile üç faktörlü bir yapıya ulaşılmıştır. Ölçeğin bir maddesi birden fazla faktöre yüksek olarak yüklendiği için ölçekten çıkartılmıştır. Kalan 19 maddenin oluşturduğu bu faktörler, “Zorluklara Atılma-Mücadele”, “İşe Başlama-Tamamlama” ve “Sosyal Etkinlik” olarak isimlendirilmiştir. Sherer ve Adams’ın da belirttiği üzere ölçeğin orijinalinde de “Sosyal Etkinlik” boyutu daha zayıf bir boyut olarak kendini göstermiştir [14].

Tablo.2. Ölçeğin ve Alt Boyutların İç Tutarlılıkları ve Kendi Aralarındaki Pearson Korelasyon Katsayıları

ALT BOYUTLAR ve ÖLÇEK	Alfa	1	2	3
1-Zorluklara Atılma- Mücadele	.78	1.00	-	-
2- İşe Başlama- Tamamlama	.72	45* (N=759)	1.00	-
3- Sosyal Etkinlik	.55	31* (N=761)	25* (N=760)	1.00
4- Öz Etkinlik Ölçeği	.81	84* (N=756)	.79* (N=756)	.59* (N=756)

* $p < .01$

Tablo.3. Ölçeğin ve Faktörlerin Tanımlayıcı İstatistikleri

ALT BOYUTLAR ve ÖLÇEK	Minimum	Maksimum	Ortalama	Standart Sapma	Medyan
Zorluklara Atılma- Mücadele	12	40	32.3	5.1	33
İşe Başlama- Tamamlama	11	35	26.3	4.7	27
Sosyal Etkinlik	5	20	14.7	3.0	15
Öz Etkinlik Ölçeği	40	95	73.4	9.9	74

Bu çalışmada da “Sosyal Etkinlik” boyutunun iç tutarlılık katsayısının düşük olması dolayısıyla, ayrı bir boyut olarak kullanılmaması tavsiye edilebilir.

Öz etkinliğin tanımında olan, davranışı başlatma ve davranışta dirençli olma istekliliği ile erkeksilik özelliğinin benzerlikleri dolayısıyla, Sherer ve Adams erkeksilik ve öz etkinlik arasında olumlu bir ilişki öngörmüş ve çalışmalarında da bu ilişkiyi ortaya koymuşlardır [14]. Bu nedenle bu çalışmada ölçeğin yapı geçerliği için, Bem Cinsiyet Rollerı Envanteri ile ilişkisine bakılmış ve Kadınsılık boyutu ile arasında anlamsız, Erkeksilik boyutu ile arasında ise pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öz etkinliğin cinsiyetle olan ilişkisi de incelenmiş ve kadınlarla erkeklerin bu özellik açısından farklılaşmadığı görülmüştür. Bu da öz etkinliğe etki eden faktörün cinsiyet değil, cinsiyet rolleri olduğuna işaret etmektedir.

Daha önceki çalışmada da ölçeğin geçerliğini test etmeye yönelik olarak ölçeğin faktör yapısı incelenmiştir [2]. Önceki ve bu çalışmada ortaya çıkan faktör yapısı birbirine oldukça benzemektedir. Daha önceki faktör çözümlenmesinde var olan, ancak bu çalışmada çift faktöre yüksek olarak yüklenen bir madde ölçekten çıkartılmıştır. Aynı şekilde daha önce iki faktöre yüksek olarak yüklenmesi nedeniyle çıkartılmış olan bir madde, bu çalışmadaki faktör analizinde tek bir faktöre yüklendiği için ölçekten dışlanmamıştır. Bir diğer farklılık ise önceki çalışmada “Zorluklara Atılma-Mücadele” boyutunda yer alan bir maddenin bu çalışmada “Sosyal Etkinlik” boyutuna yüklenmesiyle ortaya çıkmıştır. Bu madde “Sosyal toplantılarda kendimi pek de iyi idare edemem” şeklinde ifade edilmiş olan maddedir. Bu çalışmanın yürütüldüğü örneklem daha geniş ve temsil edici olduğundan dolayı, bundan sonra yapılacak araştırma ve uygulamalarda ölçeğin bu çalışmada ortaya çıkmış olan boyutları ve maddeleriyle kullanılması tavsiye edilir (Ek 1).

Bu çalışmada ölçeğin güvenilirliği için iç tutarlılık ve test-tekrar test yöntemleri kullanılmıştır ve .81 olarak saptanan Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısıyla beraber .82 olan test-tekrar test korelasyon katsayısı, önceki çalışmayla tutarlı bir şekilde ölçeğin güvenilirliğine işaret etmektedir [2].

Özetle, bulgular Türkçe’ye kazandırılmış ve psikometrik özellikleri farklı yöntemlerle sınanmış olan Öz Etkinlik Ölçeği’nin klinik, endüstri ve sosyal psikoloji gibi çeşitli alanlarda, güvenilir ve geçerli bir ölçüm aracı olarak kullanılabileceğini göstermektedir. Hem ölçek hem de boyutları normal dağılım gösterdiğinden, bu çalışmada elde edilen ortalama, standart sapma ve medyan değerleri bireyler ve gruplar arası karşılaştırmalar için norm olarak kullanılabilir. Ayrıca öz etkinlik puanı cinsiyete ve yaşa göre farklılık göstermediği için aynı değerler farklı yaş grupları ve cinsiyetler için de geçerli sayılabilir.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- [1] Cesur, S. & Özalp Türetgen, İ. (2004). Öz Etkinlik Ölçeği’nin Türkçe’ye uyarlama çalışması. *XIII. Ulusal Psikoloji Kongresi’nde sunulmuş bildiri*. İstanbul Bilgi Üniversitesi, İstanbul.
- [2] Özalp Türetgen, İ. & Cesur, S. (2005). Öz Etkinlik Ölçeği’nin psikometrik özellikleri. *Öneri Dergisi*, 6(24), 305-312.
- [3] Bandura, A. (1977). Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological Review*, 84(2), 191-215.
- [4] Bandura, A. (1982). Self-efficacy mechanism in human agency. *American Psychologist*, 37(2), 122-147.
- [5] Shelton, S.H. (1990). Developing the construct of general self-efficacy. *Psychological Reports*, 66, 987-994.
- [6] Gözüm, S. (1999). Öz Etkinlik-Yeterlik Ölçeği’nin Türkçe formunun yapı geçerliliği: Öz etkililik-yeterlik ile stresle başa çıkma algısı arasındaki ilişki. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokul Dergisi*, 2(1), 35-42.
- [7] Singer, M. (1990). Cognitive correlates of adolescents’ aspirations to leadership: a developmental study. *Journal of Adolescence*, 13, 143-155.
- [8] Singer, M. (1991). The relationship between employee sex, length of service and leadership aspirations: A study from valence, self-efficacy and attribution perspectives. *Applied Psychology: An International Review*, 40(4), 417-436.
- [9] Smith, J.A. & Foti, R.J. (1998). A pattern approach to the study of leader emergence. *Leadership Quarterly*, 9(2), 147-160.
- [10] Trent, J.M. & Schraeder, M. (2003). A practical perspective on the self-efficacy of middle-managers. *Development and Learning in Organizations*, 17(4), 4-6.
- [11] Mutlu, S. (2003). Öz yeterlilik, eşitlik duyarlılığı ve çalışma tutumları arasındaki ilişki. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, İstanbul
- [12] Moritz, S.E.; Fletz, D.L.; Fahrback, K.R. & Mack, D.E. (2000). The relation of self-efficacy measures to sport performance: A meta-analytic review. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 71(3), 280-294.
- [13] Sherer, M.; Maddux, J.E.; Mercandante, B.; Prentice-Dunn, S.; Jacobs, B. & Rogers, R.W. (1982). The Self-Efficacy Scale: Construction and validation. *Psychological Reports*, 51, 663-671.
- [14] Sherer, M. & Adams, C.H. (1983). Construct validation of The Self-Efficacy Scale. *Psychological Reports*, 53, 899-902.

- [15] Dökmen, Z. (1991). Bem Cinsiyet Rolü Envanterinin geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Dergisi*, 15(1), 81-89.
- [16] Dökmen, Z. (1999). Bem Cinsiyet Rolü Envanteri Kadınsılık ve Erkeklik Ölçekleri psikometrik özellikleri. *Kriz Dergisi*, 7(1), 27-40.

İlknur ÖZALP TÜRETGEN (ilknuroz@istanbul.edu.tr) is an Assistant Professor at Istanbul University, Faculty of Letters, Psychology Department. She has a PhD of Psychology at Istanbul University, Social Science Institute. Her research areas include industrial and organizational psychology, leadership perception, psychometric.

Sevim CESUR (cesur@istanbul.edu.tr) is an Assistant Professor at Istanbul University, Faculty of Letters, Psychology Department. She has a PhD of Psychology at Istanbul University, Social Science Institute. Her research areas include developmental social psychology, moral development, psychometric.

EK.1.

ÖZ ETKİNLİK ÖLÇEĞİ

Aşağıda herhangi bir durumda insanların nasıl davranacaklarını ve düşüneceklerini ifade eden 19 madde vardır. Lütfen her birini dikkatle okuyarak o maddede yer alan ifadenin size ne derece uygun olduğuna, aşağıdaki puanlamaya bakarak karar veriniz ve ifadenin yanında ayrılan parantezin içine uygun olan numarayı yazınız.

Sizi hiç tanımlamıyorsa : 1
Sizi biraz tanımlıyorsa : 2
Kararsızsanız : 3
Sizi iyi tanımlıyorsa : 4
Sizi çok iyi tanımlıyorsa : 5

1. () Plan yaptığımda, gerçekleştireceğimden eminimdir.
2. () Sorunlarımdan biri, yapmam gerektiğinde bir türlü işe girişememektir.
3. () Bir işi ilk seferinde yapamazsam da yapana kadar denemeye devam ederim.
4. () Yeni arkadaşlar edinmek benim için zordur.
5. () İşleri tamamlamadan bırakırım.
6. () Tanışmak istediğim biri olursa, onun bana gelmesini beklemektense ben ona giderim.
7. () Zorluklarla karşılaşmaktan kaçınırım.
8. () Eğer bir şey çok karmaşık görünüyorsa denemeye bile kalkışmam.
9. () İlginç ama arkadaşlık etmesi zor olan biriyle tanışırsam, arkadaşlık etme çabalarımı kısa zamanda keserim.
10. () Hoşlanmadığım ancak yapmam gereken işler varsa, bitirene kadar uğraşırım.
11. () Bir şey yapmaya karar verdiğimde hemen üzerinde çalışmaya başlarım.
12. () Yeni bir şey öğrenmeye çalışırken başlangıçta başarılı olamazsam, hemen vazgeçerim.
13. () Beklenmedik problemler ortaya çıktığında onlarla pek de iyi baş edemem.
14. () Bana zor göründüklerinde yeni şeyleri öğrenmekten kaçınırım.
15. () Başarısızlık sadece benim daha fazla çabalamamı sağlar.
16. () Sosyal toplantılarda kendimi pek de iyi idare edemem.
17. () Arkadaşlarımı, arkadaş edinme yeteneğim sayesinde kazandım.
18. () Kolay vazgeçerim.
19. () Yaşantımda karşılaştığım sorunların çoğuyla baş edemiyor gibiyim.